

Družba Isusova

Josip ANTOLOVIĆ

ŠTO VALJA ZNATI O ISUSOVAČKOM REDU?

U rujanskom broju austrijskog *Glasnika Srca Isusova* od godine 1982. pater Klaus Schatz DI napisao je članak o Družbi, koji započinje ovako: »Kad vi zapravo polažete onaj zavjet poslušnosti u kojem obećajete da ćete slušati kao mrtvačka lješina? — tako me je nedavno netko upitao. A jedan drugi je rekao: »Pročitao sam čitavu knjižicu Duhovnih vježbi Sv. Ignacije Loyole, a još uvijek ne znam gdje se nalazi ono načelo da svrha posvećuje sredstvo?«

Sve su to primitivni i otrcani pogledi na Družbu Isusovu. A ima i drugih, koji su manje naivni, no zato se neupućenih dublje doimlju.

Družba je osnovana 1540. S kojom svrhom? Pa naravno: da bude sila protureformacije i da se bori protiv protestanata. Tako ljudi uglavnom misle. No to ne stoji. Ignacije Loyola imao je samo jednu ideju: on je sa svojim prvim drugovima želio poći u Palestinu te ondje poput Isusa ići od sela do sela propovjedajući. Kad se pokazalo da je takvo nešto postalo nestvarno, mala se skupina pretvorila u zajednicu koja bijaše otvorena prema svim gorućim potrebama opće Crkve, spremna naviještati Evanđelje i služiti Evanđelju ondje gdje već bude najveća potreba.

Tako je onda npr. u Njemačkoj ubrzo počeo sukob s reformacijom, no još se više nastojalo iznutra obnoviti Katoličku crkvu u duhu obnoviteljskog Tridentskog sabora.

Slično je i danas: Pavao VI i Ivan Pavao II povjerili su Družbi suočavanje s modernim ateizmom i razračunavanje s njime te provedbu u djelo Drugog vatikanskog sabora; dakako, onako kako ga tumači sadašnji papa. Ipak, valja reći da isusovački red ne živi od toga da uvijek ima nekog protivnika protiv kojeg se valja boriti. Družbi nisu potrebni protivnici da bi se ona mogla afirmirati. Ona živi od nečeg pozitivnog: od žara i strasti za većom Božjom slavom, a u nasljedovanju rassetoga Krista.

ISUSOVCI NISU POSEBNA CRKVENA JEDINICA

Stoga su isusovci krajnje neshvaćeni ako ih uvijek ponovno promatraju kao svim vodama opranu posebnu crkvenu jedinicu. U dubini srca isusovca stoji utaknuta naivna predodžba osnivača, tako je bar naziva u spomenutu članku p. Klaus Schatz, a ta je predodžba: ići siromašan za siromašnim Isusom te po svojoj zemlji naviještati Evandelje. Ako nam se izraz »naivna predodžba« čini pregrub, onda ga shvatimo u svjetlu ovih Pavlovih riječi: »Što je ludo u očima svijeta, izabra Bog da posrami mudre« (I Kor 1, 27).

Ignacije Lojolski pretočio je vlastito obraćeničko iskustvo u niz vježbi razmatranja, u takozvane *Vježbe*, a red Družbe Isusove živi od tih *Duhovnih vježbi* jer je u njima sadržana isusovačka karizma.

Iz njih se zadobiva sloboda da se uvijek iznova ispituje volja Božja za sadašnji trenutak, i to za ono što je sada u svijetu najpotrebnije, najpreče, najnužnije. Zbog toga povijest *Duhovnih vježbi* i povijest Družbe nije moguće svesti na jednu jedinu formulu. U stoljećima protureformacije i baroka Družba je u Europi stvorila vrlo rašireni i dobro organizirani školski i sveučilišni sustav.

U Aziji i Americi Družba je započela i nastavila s prvom fazom misija, dakako, zajedno s drugim redovima i silama Crkve. A ono što je Družbu posebno odlikovalo bijahu nekoć izjalovljeni pokusi da se vjera utjelovi u druge, a ne samo u zapadne kulturne oblike. Sjetimo se samo Indije i De Nobilia te Kine i Mattea Riccia. Sjetimo se također izgradnje redukcija u Latinskoj Americi, kojima je Družba željela spasiti domaće Indiose od europskih osvajača.

Tik pred francusku revoluciju papa Klement XIV pod pritiskom Bourbonaca dokinuo je Družbu. Početkom XIX. stoljeća, točno 7. kolovoza 1814. papa Pio VII ponovno je uspostavio Družbu, a ta je nova Družba postala opet nosilac novog misijskog pokreta, dok je u Europi bila jedan od najvećih pobornika papinstva i obnove srednjovjekovne teologijske tradicije – neoskolastike.

BISMARCK JE DRUŽBU POSLAO U IZGNANSTVO

Pa ipak je i ta Družba baš u Njemačkoj pripadala onim činiocima koji su udarili pečat tipičnome katolicizmu. Družba se također relativno rano počela zaokupljati kršćanskim socijalnim naukom, a danas je na osobit način okrenuta prema Trećem svijetu.

I na našem je području, negdje godine 1933, beogradska vlada htjela likvidirati i protjerati isusovce, a mi stariji hrvatski isusovci sjećamo se još dobro pod kakvim smo pritiskom i nesigurnošću živjeli u prvim godinama nakon drugog svjetskog rata. No sve nam to može poslužiti da budemo

opravdano i zdravo ponosni jer smo na ovim prostorima dijelili sudbinu koja je Družbu u njezinoj povijesti često pogadala.

27.000 ISUSOVACA

Težište se tog broja isusovaca pomiče prema Trećem svijetu, jer danas u Europi i Americi ima još 17000 isusovaca, dok ih je već više od 10000 u Trećem svijetu, gdje je i starosna struktura povoljnija. Tako npr. u Indiji na 10 formiranih imamo 3 isusovca koji su još u formaciji, dok u Zapadnoj Njemačkoj na 10 isusovaca u radu ili u večeri života imamo samo 1. isusovca koji je u formaciji. I tako se Družba po svojoj nutarnjoj dinamici sve više okreće prema problemima vjere i pravde u Trećem svijetu.

Iako p. Klaus Schatz pišući za njemačku publiku ne spominje jedan značajan fenomen, mi ga spominjemo, a to je fenomen Poljske, koja pripada takozvanome Drugome svijetu. Uza stalan porast zvanja Družba u Poljskoj ima u Varšavskoj provinciji 284, a u Krakovskoj provinciji čak 388 članova, pri čemu je porast + 2 za prvu, a + 8 za drugu provinciju. Hrvatska se provincija, nažalost, ne može ponositi tako impozantnim brojkama. Nas je samo 186 s razlikom - 3, a u novicijatu imamo 10 novaka i u skolastikatu 35 skolastika i još uvijek vodimo nekoliko sjemeništa. U tom smo pogledu, nažalost, sličniji Zapadnoj Europi negoli Poljskoj i Drugom svijetu u kojemu i sami živimo. Sve bi nas to, prema duhu i dinamici našega Reda, moralo prisiliti da ozbiljno preispitamo i potražimo putove kojim ćemo izaći iz krize, kako bismo mogli bolje služiti Crkvi i Evandelju.

P. Klaus Schatz misli da Družba na području njemačkog jezika mora ići za suvremenim duhovnim suočavanjem te za odgojem crkvene elite, osobito na svojim fakultetima i visokim školama u Frankfurtu, u Innsbrucku i u Münchenu. Hrvatska provincija Družbe Isusove vidi svoje prioritete u davanju duhovnih vježbi, u radu u sjemeništima, na svom Filozofskom Fakultetu i Teološkom Institutu, u apostolatu pera te u dobro smišljenu pastoralnu radu, što je pozitivno, ali samo uz najveću brigu za naš podmladak. Pater Klaus Schatz, pišući o prioritetima isusovaca njemačkog govornog područja, duhovito kaže da se imena kao što su Teilhard de Chardin, Karl Rahner ili Oswald von Nell-Breuning ne mogu dobiti čarobnim pritiskom na kakvo dugme, već je za to potrebno stvarati duhovne prostore u kojima će se moći razvijati takvi likovi. Možda su, bar zasada, hrvatski isusovci malo dalje od takvih previsokih težnja, no i mi moramo stvarati duhovno ozračje u kojem će se odgajati solidni isusovci, dorasli vremenu i problemima s kojima se svakodnevno suočavamo.

TKO ODLUČUJE?

Kako se u Družbi odgajaju volja i sposobnost razlučivanja i odlučivanja? Odgovor izgleda lak: prema odlukama i odredbama poglavara. No to je, kako piše p. Schatz, samo pola istine, a mi bismo rekli »samo jedna strana medalje«. U Družbi postoji centralistička struktura reda. Poglavari se, osim generala, ne biraju, već imenuju. Radi veće uspješnosti i djelotvornosti, Družba izbjegava čarobne demokratske procese.

Pa ipak, bar danas, oblik upravljanja u Družbi, prema mišljenju p. Schatza, nije samo »odlučka jednoga« niti se ona donosi samo na temelju tajnih savjetovanja i informacija. I konačno, najviša zakonodavna Družbina instancija nije general, već demokratska dvotrećinska — iako prema indirektnim izborima — izabrana Generalna kongregacija.

Ta demokratska samouprava, kako je naziva p. Schatz, a odnosi se na Generalnu kongregaciju, pripada među bitne stvari Družbe. Red dakle nije produžena ruka hijerarhije, već slobodna odluka odozdo, a njegovo poslanje tada priznaje Crkva. To je pak poslanje u tome da Družba služi Crkvi. Budući pak da Družba nije zbog sebe, već zbog opće Crkve i njezinih gorućih potreba, ona se podlaže papi te od njega prima svoje apostolsko poslanje i svoje zadatke.

Dopuštamo da bi se neke stvari u svemu tome mogle i nešto drukčije formulirati. No u to ne ulazimo, već naglašavamo da *Duhovne vježbe* i *Konstitucije Družbe Isusove* te govori i zahvati posljednjih papa jasno govore o tome što je Družba Isusova i koje je njezino poslanje. Dakako da se sve to ima iznova otkrivati i bolje spoznavati, kako bismo mogli što bolje vršiti svoje poslanje.

THE SOCIETY OF JESUS

Summary

The author presents the basic precepts of the Jesuit order.